

**РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра біології, здоров'я людини та фізичної терапії

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ВК 50 Діагностики та моніторингу стану
здоров'я**

227 Фізична терапія, ерготерапія

Освітня програма «Фізична терапія»

Інститут Педагогіки і психології

психолого-природничий факультет

Робоча програма навчальної дисципліни «Діагностика та моніторинг стану здоров'я» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія освітньої професійної програми «Фізична терапія».

Мова навчання: українська

Розробники: ст. в. кафедри біології, здоров'я людини та фізичної терапії Чепурка О. Ю.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри біології, здоров'я людини та фізичної терапії

Протокол від “26” серпня 2022 року № 7

Завідувач кафедри біології, здоров'я людини та фізичної терапії



(проф. Марциновський В.П.)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від “2” вересня 2022 року № 4

Голова навчально-методичної комісії психолого-природничого факультету



(проф. Сяська І. О.)

©Чепурка О. Ю., 2022

©РДГУ, 2022

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів —4	Галузь знань 22 Здоров'я людини	Вибіркова	
Модулів — 1	Спеціальність 227 Фізична терапія, ерготерапія	Рік підготовки:	
Змістових модулів — 2		4 -й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання Підготовка презентацій за темами змістових модулів		Семестр	
Загальна кількість годин — 120 год		8 -й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних — 2 самостійної роботи студента — 5	Освітний рівень: бакалавр	Лекції	
		18 год.	
		Практичні, семінарські	
		18	
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		84год.	
Індивідуальні завдання: 12 год.			
Вид контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни

Курс «Діагностика та моніторингу стану здоров'я» є комплексною дисципліною, яка надає комплекс теоретичних і практичних навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності по використанню сучасних методів функціональної діагностики та моніторингу стану здоров'я у галузі охорони здоров'я.

При вивченні курсу «Діагностика і моніторинг стану здоров'я» викладення матеріалу базується на знаннях, які студенти отримали на наступних курсах: Нормальна анатомія, Нормальна фізіологія, Патологічна анатомія, Патологічна фізіологія, Вікова фізіологія, Біохімія та біохімія рухової активності, Долікарська медична допомога при загрозливих для життя станах.

Мета: сформувати у майбутніх фахівців комплекс теоретичних і практичних навичок у галузі фізичної терапії.

Завданнями вивчення дисципліни є сформувати цілісне уявлення про феномен здоров'я, ознайомити з моделями діагностики фізичного здоров'я, надати знання про методи і засоби діагностики здоров'я, навчити користуватися основними методиками діагностики стану окремих складових здоров'я та інтегральної оцінки здоров'я, надати відомості про моніторинг стану здоров'я.

Компетентності

ЗК 03. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК 03. Здатність трактувати патологічні процеси та порушення і застосовувати для їх корекції придатні засоби фізичної терапії, ерготерапії.

СК 06. Здатність виконувати базові компоненти обстеження у фізичній терапії та/або ерготерапії: спостереження, опитування, вимірювання та тестування, документувати їх результати.

СК 10. Здатність проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта/клієнта відповідними засобами й методами та документувати отримані результати.

Програмні результати навчання:

ПР 04. Застосовувати у професійній діяльності знання біологічних, медичних, педагогічних та психосоціальних аспектів фізичної терапії та ерготерапії.

ПР 06. Застосовувати методи й інструменти для визначення та вимірювання структурних змін та порушених функцій організму, активності та участі, трактувати отриману інформацію.

ПР 12. Застосовувати сучасні науково-доказові дані у професійній діяльності.

ПР 14. Безпечно та ефективно використовувати обладнання для проведення реабілітаційних заходів, контролю основних життєвих показників пацієнта, допоміжні технічні засоби реабілітації для пересування та самообслуговування.

Очікувані результати навчання (базуються на результатах навчання, визначених відповідною освітньою програмою, та деталізуються)

По закінченню курсу студент повинен

знати:

- ✓ Методи оцінки фізичного розвитку;
- ✓ Інструментальні методи дослідження і оцінки функціонального стану основних фізіологічних систем організму людини;
- ✓ Методи дослідження і оцінки фізичної працездатності, стану систем, що визначають фізичну працездатність;

- ✓ Основні функціональні проби системи функціональної діагностики;
- ✓ Методики оцінки результатів функціонально-діагностичних досліджень;
- ✓ Методи інтегральної оцінки фізичного здоров'я;
- ✓ Особливості проведення окремих форм лікарсько-педагогічного контролю.

уміти:

- Залучати в організацію системи медико-біологічного контролю за станом здоров'я осіб, що займаються фізичною культурою і спортом;
- Практично застосовувати основні інструментальні методи функціональної діагностики ведучих фізіологічних систем організму (електрокардіографія, фонокардіографія, спірометрія, спірографія, пневмотахометрія тощо);
- Проводити основні діагностичні функціональні проби, оцінювати результати проведених проб, реакцію організму і адаптацію до фізичного навантаження;
- Визначати інтегральні параметри та розрахункові показники основних функціональних систем організму;
- Тестувати фізичну працездатність субмаксимальними методами

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Методи діагностики функціональних можливостей основних фізіологічних систем організму людини,

Тема 1. Загальні уявлення про дисципліну. Основні поняття. Мета та завдання дисципліни. Основні особливості проведення діагностики та моніторингу стану здоров'я. Взаємозв'язок із іншими дисциплінами.

Тема 2. Фізична працездатність та її зв'язок із показниками здоров'я. Передпатологічні стани і захворювання при нераціональних заняттях фізичними вправами. Кількісна оцінка фізичної працездатності. Проведення субмаксимальних навантажень. Методи визначення фізичної працездатності: субмаксимальний тест PWC170, тест Наваккі, тест Купера, Гарвардський степ-тест. Порядок проведення проби.

Тема 3. Методи оцінки функціонального стану дихальної системи організму. Традиційні методи визначення інтегральних показників системи зовнішнього дихання. Розрахункові методи визначення інтегральних показників системи зовнішнього дихання. Функціональні проби системи зовнішнього дихання.

Тема 4. Методи оцінки функціонального стану нервової системи організму. Короткий огляд основних методичних підходів до оцінки функціонального стану ЦНС. Основні методичні підходи до оцінки функціонального стану периферичної нервової системи. Короткий огляд основних методичних підходів до оцінки функціонального стану вегетативної нервової системи.

Тема 5. Методи діагностики функціонального стану сенсорної системи організму: слухового, шкірного, вестибулярного аналізаторів, функціональної проби Яроцького й обертального тесту Воячека, аналізатора, методика дослідження м'язової пам'яті. Методи функціональної діагностики вищої нервової діяльності.

Тема 6. Методи діагностики адаптивних можливостей організму та методи інтегральної оцінки фізичного здоров'я. Рівень фізичного здоров'я за Г.Л. Апанасенко.

Змістовий модуль 2. Діагностика функціональної підготовленості організму спортсмена

Тема 7. Діагностика функціональної підготовленості організму спортсмена. Методи визначення алактатної анаеробної потужності і ємність організму.

Тема 8. Методи визначення лактатної анаеробної потужності й ємності організму.

Тема 9. Методи визначення аеробної потужності і ємності організму. Методи визначення рівня економічності системи енергозабезпечення м'язової діяльності. Методи визначення загальної метаболічної ємності організму.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с. р.		л	п	лаб	інд	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовний модуль 1. Методи діагностики функціональних можливостей основних фізіологічних систем організму людини,												
Тема 1. Вступ. Основні особливості проведення діагностики та моніторингу стану здоров'я.	7	2				5						
Тема 2. Фізична працездатність та її зв'язок із показниками здоров'я.	10	2	2			6						
Тема 3. Методи оцінки функціонального стану дихальної системи організму.	9	2	2			5						
Тема 4. Методи оцінки функціонального стану нервової	10	2	2			6						

системи організму.												
Тема 5. Методи діагностики функціонального стану сенсорної системи організму	10	2	2			6						
Тема 6. Методи діагностики адаптивних можливостей організму та методи інтегральної оцінки фізичного здоров'я.	10	2	2			6						
Разом за змістовим модулем 1	56	12	10			34						
Змістовий модуль 2. Діагностика функціональної підготовленості організму												
Тема 7. Діагностика функціональної підготовленості організму.	7	2	2			5						
Тема 8. Методи визначення лактатної анаеробної потужності й ємності організму.	13	1	2			10						
Тема 9. Методи визначення аеробної потужності і ємності організму. Методи визначення рівня економічності системи енергозабезпечення м'язової діяльності. Методи визначення загальної метаболічної ємності організму.	30	3	4			23						
Разом за змістовим модулем 2	34	6	8			20						
Усього годин	108	18	18			72						
Модуль 2												
ІНДЗ	12	-	—	—		12						
Усього годин	120	18	18			84						

6. Темы практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Оцінка методів функціонального стану здоров'я людини, організація медико-біологічного контролю за станом здоров'я осіб, що займаються фізичною культурою і спортом.	2
2	Методи визначення фізичної працездатності: субмаксимальний тест PWC170, тест Наваккі, тест Купера, Гарвардський степ-тест. Порядок проведення проби.	2
3	Оцінка функціонального стану серцево-судинної системи людини.	2
4	Оцінка діагностики функціонального стану дихальної системи.	2
5	Інтегральні методи діагностики серцево-судинної системи людини	2
6	Інтегральні методи діагностики стану дихальної системи.	2
7	Оцінка діагностики стану нервової системи	2
8	Діагностика адаптивних можливостей організму людини.	2
9	Методи інтегральної оцінки фізичного здоров'я. Педагогічні методи дослідження в системі лікарсько-педагогічного контролю. Особливості проведення окремих форм лікарсько-педагогічного контролю.	2

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історико-філософський аспект здорового способу життя.	4
2	Здоров'я в системі цінностей в різні періоди розвитку людства.	4
3	Основні природні системи здоров'я	4
4	Автоматизовані системи діагностики, лікування та спостереження за станом здоров'я.	6
5	Загальна характеристика факторів формування здоров'я. Поняття про чинники ризику захворюваності.	6
6	Втома і перевтома, синдром хронічної втоми.	6
7	Причини появи, симптоматика.	6
8	Фази синдрому хронічної втоми. Основні шляхи терапії синдрому хронічної втоми.	6
9	Методи діагностики функціональних можливостей основних фізіологічних систем організму людини.	6
10	Спеціалізовані методи функціональної діагностики та моніторингу стану здоров'я у галузі фізичної культури і спорту	6
11	Методи оцінки фізичної працездатності.	6
12	Діагностика функціональної підготовленості організму спортсмена.	4
13	Методи визначення алактатної анаеробної потужності і ємності організму.	4
14	Методи визначення лактатної анаеробної потужності й ємності організму.	4
15	Методи визначення аеробної потужності і ємності організму.	4
15	Методи визначення рівня економічності системи енергозабезпечення м'язової діяльності.	4
16	Методи визначення загальної метаболічної ємності організму.	4
17	Чинники формування здоров'я і здорового способу життя.	4
Разом		84

8. Індивідуальні завдання

1. Підготовка презентації по змістових модулях;
2. Складання опорно-логічних схем відповідно до вивченого теоретичного матеріалу;
3. Виконання індивідуального науково-дослідного завдання;
4. Підготовка та захист науково інформаційних матеріалів;

Деякі види з вищенаведених робіт можуть бути виконаними у вигляді реферативних досліджень.

9. Методи навчання.

МН1 –словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);

МН2 –практичний метод (практичні заняття);

МН3 –наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);

МН5 –відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН6 – самостійна робота;

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота студентів.

10. Методи оцінювання.

МО1 – екзамен;

МО2 – усне або письмове опитування

МО3 - колоквиум,

МО4 – тестування;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО8 – студентські презентації та виступи на наукових заходах;

МО9 – захист практичних робіт.

11. Засоби діагностики результатів навчання:

-поточний модульний контроль;

-підсумковий модульний контроль;

-реферати;

-презентації результатів виконаних завдань самостійної роботи;

-висвітлення результатів наукових досліджень та їх презентація на наукових семінарах та конференціях.

12. Критерії оцінювання результатів навчання. Визначити за допомогою якісних критеріїв мінімальний пороговий рівень оцінки і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку. Зазначити використовувану числову (рейтингову) шкалу.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну			

			діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64-73	D	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60-63	E	задовільно	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Модульний контроль	Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль № 1						Змістовий модуль № 2				10	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9				
5	5	5	5	5	5	5	5	10				

Критерії оцінювання по видах діяльності

№ з.п.	Вид навчальної діяльності*	Оціночні бали*	Кількість балів
1	Робота на лекційних заняттях	0,5	9
2	Захист практичних занять	0,5	9
	Виконання завдань самостійної роботи	1	18
3	Колоквіум	7	14
4	Модульний контроль	10	10
Разом			60

*Розподіл балів за видами діяльності як і самі види діяльності обирає викладач відповідно до специфіки дисципліни:

13. Методичне забезпечення

- Опорні конспекти лекцій.
- Мультимедійний супровід.

- Методичні рекомендації до виконання практичних (семінарських) занять.
- Електронна бібліотека наукових видань і підручників.

14. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Поняття і компоненти здоров'я; фактори, що впливають на здоров'я.
2. Поняття, критерії та показники індивідуального здоров'я та його.
3. Показники стану здоров'я учнівських і студентських контингентів.
4. Групи здоров'я дорослого населення та дітей і підлітків.
5. Види і методи діагностики стану здоров'я.
6. Поняття моніторингу здоров'я та його значення.
7. Показники і види моніторингу фізичного здоров'я.
8. Організація моніторингу фізичного здоров'я дітей та підлітків.
9. Групи фізичного виховання.
10. Автоматизована система скрінінгових обстежень.
11. Критерії оцінки функціонального стану хребта і патологічних змін у хребті.
12. Методи діагностики стану хребта.
13. Методика опитування і спостереження при дослідженні стану хребта.
14. Методика зовнішнього огляду тіла людини при дослідженні стану хребта.
15. Функціональні тести для визначення стійкості деформації хребта.
16. Клінічні методи вимірювання вигинів хребта.
17. Інструментальні методи вимірювання вигинів хребта.
18. Графічні методи реєстрації викривлень хребта.
19. Поняття рухливості хребта. Ступені обмеження рухів у хребті.
20. Методи дослідження активних та пасивних рухів хребта.
21. Клінічні методи дослідження стопи.
22. Методика функціонального огляду стопи.
23. Методи подоскопії та подометрії. Подометричні індекси та їх оцінка.
24. Метод вимірювання кута абдукції переднього відділу стопи і пронації п'ятки.
25. Метод плантографії. Методики оцінки плантограми.
26. Комп'ютерні методи діагностики стопи.
27. Рентгенологічний метод дослідження стопи.
28. Методика зовнішнього огляду і спостереження при дослідженні стану кінцівок.
29. Методи дослідження та види осьової деформації кінцівок.
30. Поняття і види торсійних деформацій.
31. Методи дослідження ротації кінцівок, торсійний профіль.
32. Візуальний огляд довжини кінцівок.
33. Методики вимірювання довжини кінцівок.
34. Види вкорочення або подовження кінцівок.
35. Пальпаторний метод дослідження кінцівок.
36. Дослідження активних і пасивних рухів у суглобах кінцівок.
37. Поняття і сутність дослідження рухливості суглобів методом «суглобової гри».
38. Напрямки, в яких відбуваються рухи в суглобах.
39. Методика гоніометрії та правила протоколювання отриманих даних.
40. Види обмеження рухливості суглобів.
41. Поняття і види надлишкової рухливості в суглобах.
42. Дослідження розвитку і трофіки м'язів. Правила вимірювання обхватів кінцівок.
43. Мануальний метод визначення м'язового тону: правила, методика.
44. Критерії оцінки м'язового тону. Види м'язового тону.
45. Метод міотонометрії.
46. Поняття м'язової сили. Варіанти порушення м'язової сили та їх причини.
47. Метод мануального м'язового тестування і його переваги над параклінічними методами визначення функціонального стану м'язової системи.
48. Критерії оцінки сили м'язів за мануально-м'язовим тестуванням.
49. Тестування функціональної м'язової асиметрії тулуба.

50. Метод спірометрії. Спірометричні показники зовнішнього дихання.
51. Частота дихання. Методи вимірювання.
52. Показники легеневої вентиляції.
53. Метод спірографії. Спірографічні показники зовнішнього дихання.
54. Методика і діагностична цінність пневмотахометрії.
55. Методика і діагностична цінність оксигемометрії.
56. Методи газового аналізу, їх діагностичне значення.
57. Поняття гіпоксії, гіпоксемії та гіперкапнії.
58. Функціональні проби системи зовнішнього дихання.
59. Значення показників кровообігу для оцінки фізичного здоров'я і працездатності.
60. Поняття артеріального тиску і його фізична сутність.
61. Правилами підготовки до виконання тонометрії та процедура вимірювання АТ.
62. Показники норми артеріального тиску та ступені артеріальної гіпертензії.
63. Поняття артеріального пульсу та його фізична сутність.
64. Основні методи дослідження артеріального пульсу.
65. Правила вимірювання артеріального пульсу і його основні властивості.
66. Поняття систолічного і хвилинного об'єму крові, периферичного опору судин.
67. Поняття серцевого індексу та його діагностичне значення.
68. Поняття адаптаційного потенціалу і його значення для оцінки здоров'я людини.
69. Значення застосування функціональних проб з фізичним навантаженням.
70. Методики проведення проб з фізичним навантаженням. Вимоги до тестування.
71. Методи дослідження властивостей нервових процесів.
72. Теплінг-тест: методика, оцінка.
73. Методи дослідження координаційної функції нервової системи.
74. Метод електроенцефалографії, ритми електричних коливань мозку.
75. Види рефлексів, методики їх виявлення.
76. Критерії оцінки рефлексів, причини порушення їх вираженості.
77. Дермографічна проба: методика проведення, критерії оцінки.
78. Ортостатична і кліно-ортостатична проби: методики проведення, критерії оцінки.
79. Проба Ашнера: методика проведення, критерії оцінки.
80. Методика визначення загального вегетативного тону.
81. Дослідження гостроти зору.
82. Поняття коротко- і далекозорості, ступені відхилень гостроти зору.
83. Метод дослідження поля зору.
84. Методика дослідження акомодативної очей.
85. Методики дослідження зіничних і окорухових рефлексів.
86. Визначення гостроти слуху мовним методом.
87. Аудиометричне дослідження гостроти слуху.
88. Функціональні проби для оцінки вестибулярного апарату.
89. Параметри функціонального стану шкірного аналізатора та методи їх оцінки.
90. Методи дослідження рухового аналізатора.

15. Рекомендована література

Основна

1. Богдановська Н.В. Діагностика і моніторинг стану здоров'я : підручник для студентів вищих навчальних закладів Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 258 с.
2. Богдановська Н.В. Фізична реабілітація хворих різних нозологічних груп : навч. посіб. для студ. ф-ту фіз. вих-ня спец. "Фізична реабілітація" реком. МОНУ Запоріжжя : ЗНУ, 2011. 314 с.
3. Іванова І.В. Курс лекцій з функціональної та лабораторної діагностики патологічних станів людини Одеса : ОНУ імені І.І. Мечникова, 2011. 143 с.
4. Карпуніна Ю.В. Основи фізичної реабілітації : Херсон : ОЛДІ- ПЛЮС, 2016. 308 с.

5. Маліков М.В. Функціональна діагностика у фізичному вихованні і спорті : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів рек. МОН Запоріжжя : ЗНУ, 2006. 227 с.
6. Попова. С.Н. Физическая реабилитация Ростов-н/Д : Феникс, 2008. 602 с.
7. Василяшко І. Ефективність упровадження курсу "Основи здоров'я": результати моніторингу Управління освітою. Шкільний світ. 2010. №12 (червень). С. 6-16.
8. Василяшко І. Курс "Основи здоров'я": ефективність упровадження: Управління освітою. Шкільний світ. 2009. №6 (березень). С. 5-10

Допоміжна

1. Амосов М.М. Здоров'я.-К.: Нива, 1997.-144с.
2. Булич Е.Г., Муравов І.В. Валеологія.-К.: ІЗМН, 1997
3. Грибан В. Г. Валеологія: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 256 с.
4. Мурза В. П. Фізичні вправи і здоров'я / В. П. Мурза. – К. : Здоров'я, 1991. – 254 с.
- Рябуха О. І. Вчення про хворобу : навч. посіб. для студ. ін-тів фіз. культури / О. І. Рябуха. – Л. : Ліга-Прес, 2006. – 142 с.
5. Санологія (медичні аспекти Валеології): підручник для лікарів – слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти / Г. Л. Апанасенко, Л. А. Попова, А. В. Магльований. – Л.: ПП «Кварт», 2011. – 303 с.
6. Сельє Г. Стресс без дистресса / Г. Сельє. – Рига : Виере, 1992. – 106 с.
7. Синдром хронічної втоми: діагностика, профілактика і лікування / Н.М. Калька, І.Я. Середницька, О. І. Шиян – Тернопіль: Астон, 2008. – 40 с
8. Формування здорового способу життя молоді: проблеми і перспективи /О. Яременко, О. Балакірева, О. Вакуленко та ін. – К.: УІСД, 2000. -207 с.
9. Здорова школа: аспекти освітньої політики: навч. посіб / За наук. ред. Шиян О. І. - Л.: Літопис. - 2010. – 216 с.
10. Шиян О.І. Валеопрактикум. Методичний посібник. Львів, 2004. – с.36
11. Яремко Є. О. Фізіологічні проблеми діагностики рівня соматичного здоров'я / Є. О. Яремко, Л. С. Вовканич. – Л. : Сполом, 2009. – 76 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Медична інформаційна мережа [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://www.medicinform.net/human/fisiology.htm>
2. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Наукова електронна бібліотека [Електронний ресурс].-Режим доступу: http://elibrary.ru/title_about.asp?id=8254
4. Новая электронная библиотека [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://www.newlibrary.ru>
5. Электронная Научная Интернет Библиотека [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://lib.e-science.ru/book>